

Veterinærinstituttet
Norwegian Veterinary Institute

Trondheim/Oslo, 13.02.2020

Kartlegging av skrantesjuka hos elg, hjort, rådyr og villrein i 2020 - Informasjonsskriv til kommuner og villreinnemnder

I 2020 skal et utvalg elg, hjort, rådyr og villrein testes for skrantesjuka (CWD) som et ledd i en nasjonal kartlegging. Dette brevet gir ytterligere informasjon om kartleggingen, og hvilke prøver som skal tas i de ulike kommunene og villreinområdene.

Skrantesjuka ble påvist i Norge våren 2016, og siden den gangen er det brukt mye ressurser på kartlegging. Målet er å kartlegge forekomst og geografisk utbredelse av klassisk og atypisk skrantesjuka ([les mer her](#)). Dette er nødvendig for å kunne iverksette gode forvaltningsmessige tiltak for å begrense eller bekjempe denne sykdommen. Norsk institutt for naturforskning (NINA) og Veterinærinstituttet kartlegger skrantesjuka (CWD) hos hjortedyr i Norge på oppdrag fra Mattilsynet og Miljødirektoratet.

I hele landet skal jegere, ettersøkspersonell og andre ta prøver fra et utvalg hjortevilt for å teste dyrene for skrantesjuka. Det tas også prøver på slakterier og viltbehandlingsanlegg. Mye av prøvetakingen vil også i år skje i områdene rundt steder skrantesjuka er påvist, men også andre utvalgte steder. Fallvilt er viktig å få testet i hele landet siden disse dyrene har høyere sannsynlighet for å være smittet av sykdom. For en best mulig gjennomføring er vi avhengig av et godt samarbeid med kommuner, villreinnemnder, jaktrettshavere, jegerne med flere.

Aldersbestemmelse

Villrein fra Nordfjella med klassisk skrantesjuka var 1-8 år, mens hjorten og elgene med påvist atypisk skrantesjuka så langt har vært hunndyr på 13 år og eldre. Flere av dyrene med atypisk skrantesjuka har vært fallvilt, og vi antar at aldersfordelingen hos fallvilt er vesentlig forskjellig fra aldersfordelingen hos hjortevilt skutt under jakt. Med bedre kunnskap om aldersfordelingene slik årets kartlegging legger opp til, vil vi med større sikkerhet kunne si om forekomst av atypisk skrantesjuka er relatert til høy alder. Aldersdata fra fallvilt og jakt vil også bidra til mer presise estimater når vi beregner sannsynligheten for at ulike bestander er fri for skrantesjuka. I tillegg kan kunnskap om alder bidra til å øke nytteverdien av data fra fallvilt og jakt som kunnskapsgrunnlag i hjorteviltforvaltningen. I utvalgte kommuner ønsker vi derfor å samle inn kjever fra fallvilt og jakt av elg og hjort.

Oversikt over kommuner og villreinområder som skal samle skrantesjukaepøver

For elg, hjort, villrein og rådyr er det seks ulike grupper som inngår i kartleggingsprogrammet for skrantesjuka i 2020. Se også vedlegg 1 (villrein) og 2 (elg og hjort) med oversiktstabeller for punkt 2-5 under.

1. *Fallvilt av elg, hjort, rådyr og villrein i alle kommuner*

I alle kommuner i hele Norge skal fallvilt av elg, hjort, rådyr og villrein som er 1 år eller eldre testes for skrantesjuka. Fallvilt er dyr som er påkjørt, er funnet død i naturen eller som er avlivet utenom ordinær jakt.

2. *Villrein felt under jakt i alle villreinområder*

Alle villrein som er 1 år eller eldre og som felles under jakt skal testes for skrantesjuka. Dette gjelder for alle villreinområder i Norge.

3. *Elg og hjort fra områder der atypisk skrantesjuka er påvist, og rundt Nordfjella*

Følgende kommuner inngår i disse kartleggingsregionene:

- a) Selburegionen: Selbu, Tydal, Stjørdal, Meråker, Malvik, Trondheim, Melhus, Midtre Gauldal og Holtålen.

Veterinærinstituttet
Norwegian Veterinary Institute

- b) Lierneregionen: Lierne, Røyrvik, Namsskogan, Grong og Snåsa.
- c) Gjemnesregionen: Gjemnes, Molde og Hustadvika.
- d) Flesberg/Sigdal-regionen: Flesberg, Sigdal, Kongsberg, Rollag, Notodden, Tinn og Øvre Eiker.
- e) Nordfjellaregionen: Ulvik, Lærdal, Aurland, Hemsedal, Eidfjord, Hol, Ål, Gol, Nesbyen, Nord-Aurdal, Nore og Uvdal, Sør-Aurdal, Vang, Vestre Slidre og Årdal.

Her skal alle elg og hjort som er 2 år eller eldre som felles under jakt, testes for skrantesjuka.

4. Bestandsovervåkingskommuner mfl.

I kommunene Vefsn, Grane, Hattfjelldal, Lillehammer, Gjøvik, Lom, Vågå, Nord-Fron, Sel, Sør-Fron, Gausdal, Nordre Land, Etnedal, Øystre Slidre, Sandefjord, Larvik, Tønsberg, Siljan, Vennesla, Kristiansand, Lindesnes og Lyngdal skal elg og hjort som er 2 år eller eldre som felles under jakt testes for skrantesjuka.

5. Tilfeldig utvalgte kommuner

I de tilfeldig utvalgte kommunene Skiptvet, Råde, Lørenskog, Risør, Lillesand, Sokndal, Strand skal elg og hjort som er 2 år eller eldre som felles under jakt, testes for skrantesjuka.

6. Hjemkommuner for sau som beiter i Nordfjella villreinområde

I kommunene Ringerike, Krødsherad, Modum, Lier, Asker, Hole og Flå skal elg og hjort som er 2 år eller eldre som felles under jakt, testes for skrantesjuka.

7. Viltbehandlingsanlegg

Alle hjortevilt som er 2 år eller eldre og som leveres til et viltbehandlingsanlegg, skal testes for skrantesjuka. Mattilsynet har ansvaret for prøvetakingen ved anleggene dersom det ikke er tatt prøve av dyret på forhånd.

All innsamling og prøvetaking følger kommunegrenser pr. 1. januar 2020.

Uttak av prøver for testing av skrantesjuka

Det skal tas prøver av hjerne og bakre svelgklymfeknuter (ev. annen lymfeknute) for å teste dyret for skrantesjuka. Dette gjelder både fallvilt og dyr felt under jakt for aldersgrupper angitt under punkt 1-7 over. Dersom jeger eller andre, uavhengig av årsak, ikke får tatt ut lymfeknutene skal hjerneprøven likevel sendes til Veterinærinstituttet for analyse.

Oversikt over kommuner og villreinområder som skal levere kjever for aldersbestemmelse

Det skal leveres kjever fra hjort og elg som er 1 år og eldre for **fallvilt** av elg og hjort, og elg og hjort **felt under jakt** i disse kommunene: Selbu, Tydal, Stjørdal, Meråker, Malvik, Trondheim, Gjemnes, Molde, Hustadvika, Flesberg, Sigdal, Ulvik, Lærdal, Aurland, Hemsedal, Eidfjord, Hol, Ål, Gol, Nesbyen, Nord-Aurdal, Nore og Uvdal, Sør-Aurdal, Vang, Vestre Slidre, Årdal, Vefsn, Grane, Hattfjelldal, Lillehammer, Gjøvik, Lom, Vågå, Nord-Fron, Sel, Sør-Fron, Gausdal, Nordre Land, Etnedal, Øystre Slidre, Sandefjord, Larvik, Tønsberg, Siljan, Vennesla, Kristiansand, Lindesnes og Lyngdal. Denne kjeveinnsamlingen er planlagt å pågå i 2-3 år. Se også oversiktstabell i vedlegg 2.

I tillegg skal det leveres kjever fra alle villrein felt under jakt i Nordfjella sone 2, Raudafjell og Hardangervidda nord for riksveg 7. Se oversiktstabell i vedlegg 1.

Kommunene vil få en egen e-post fra NINA med mer praktisk informasjon om denne innsamlingen.

Veterinærinstituttet
Norwegian Veterinary Institute

Bestilling av prøvetakingsutstyr for testing av skrantesjuka

Som i 2019 skal jegerne selv ta prøver av hjerne og lymfeknuter. Prøvene sendes i ferdigfrankert konvolutt til Veterinærinstituttet for analyse. Det er kommunene (elg og hjort) som har ansvaret for å bestille og dele ut utstyret jegerne trenger. Villreinnemdene kan avtale med villreinutvalgene hvordan prøvetakingsutstyret bestilles og distribueres til jegerne. Prøvetakingsutstyr fra tidligere år skal benyttes. Ferdigfrankerte adresselapper som er utgått på dato må erstattes med ny lapp, som bestilles fra Veterinærinstituttet via utstyrsbestilling@vetinst.no.

Kommunene/villreinområdene bestiller jegerpakker med prøvetakingsutstyr ved å:

- Sende e-post til utstyrsbestilling@vetinst.no med kopi til hjortevilt@nina.no. En jegerpakke inneholder nødvendig utstyr for å ta prøver av ett dyr, informasjon om prøvetakingen, merkelapp og ferdigfrankert emballasje for å sende inn prøven til Veterinærinstituttet.
 - I e-posten må dere oppgi 1) antall prøvesett 2) hvilke kommuner eller villreinområder dere bestiller for, og 3) postadresse.
 - **Elg og hjort:** Antall prøvesett dere bestiller skal tilsvare ca. antall fellingstillatelser på *elg og hjort som er 2 år eller eldre* + noen ekstra (f.eks. 10 %) som dere kan ha i bakhånd for å dele ut ved behov.
 - **Villrein:** Antall prøvesett dere bestiller skal tilsvare ca. antall fellingstillatelser på *villrein som er 1 år eller eldre* + noen ekstra (f.eks. 10 %) som dere kan ha i bakhånd for å dele ut ved behov.
 - **Områder med forventet lav fellingsprosent:** Her bør det gjøres en lokal vurdering av hvor mange prøvesett som bestilles. I en del slike områder kan det være tilstrekkelig med et lavere antall prøvesett enn fellingstillatelser. Ta gjerne kontakt dersom dere er usikre.

Bestillingen av prøvetakingsutstyr for fallvilt kan fortløpende bestilles av kommunene ved å sende e-post til utstyrsbestilling@vetinst.no.

Informasjon, møter og kurs

Offentlig informasjon om skrantesjuka finnes på Hjorteviltportalen www.hjortevilt.no/skrantesjuka.

Kommuner som tar skrantesjuka-prøver av fallvilt kan søke om [tilskudd fra Miljødirektoratet](#). Tilskuddet gis som en fast sats per dyr, og økes til 500 kr fra og med inneværende rapporteringsår (1. april - 31. mars). Kommuner som skal levere kjeve fra fallvilt (se over) får ekstra tilskudd per kjeve fra og med kommende rapporteringsår. Dersom kommunen samarbeider med andre om det praktiske, kan kommunen søke om tilskudd for prøver andre har tatt av fallvilt, for eksempel vegetreprenører. Dette må inngå som en del av det totale antallet prøver kommunen søker om tilskudd for, og aktørene må selv avtale hvordan tilskuddet skal overføres mellom partene. Tilskudd utbetales kun for prøver som er registrert i Hjorteviltregisteret.

Kommuner eller villreinområder som ønsker opplæring i prøvetaking utført av jegere eller ettersøkspersonell kan kontakte Mattilsynet lokalt.

Send en forespørsel til hjortevilt@nina.no dersom dere ønsker at noen skal komme på møter for å holde en presentasjon om hvordan jegerne skal ta prøvene, og hvordan jegerne skal registrere data og finne svar på prøvene (www.settogskutt.no / www.hjorteviltregisteret.no).

På vegne av kartleggingsprogrammet for skrantesjuka,

Christer M. Rolandsen

Seniorforsker

Prosjektleder for skrantesjuka-kartleggingen, NINA, christer.rolandsen@nina.no